

MÖTTEID J. SEMPERI ROMAANI „PUNASED NELGID” PUHUL

R. Krusten

Eesti kirjanduse ja rahvaluule ring.

Juhendaja dots. J. Käosaar

Johannes Semperi uus romaan „Punased nelgid” on pühendatud eesti rahva elu ühele tähtsamale perioodile — ajavahemikule 1939. a. suvest 1940. a. suveni. Kirjanik on valgustanud oma teoses üht keerulisemat ja vastuolulisemat perioodi, niisugust ajajärku, kus areneb ägedaim võitlus ja kujunevad selgepiiriliselst välja vastandlikud leerid ning kus saab selgeks iga inimese tõeline olemus.

Visandades pildi kogu toleaeegsest ühiskonnast ja tema põhilistest jõududest, on autor eriti välja maalinud selle ühiskonna ühe kihi: intelligentsi ja tema elu ja olemuse. Kirjanik näitab õigesti, et kuigi kodanlik intelligents deklareerib end sõltumatuks ja „erapooletuks”, on iga sellise haritlase käitumise ja tegutsemise aluseks kindel poliitiline suund ja kallak. Ei ole „puhast kunsti” ei ole kunsti „väljaspool ühiskonda” ei ole „erapooletut teadust”. Ka intelligentsis on oma kihid, oma suunad ja leerid. Seda näitabki meile Semperi romaan.

Romaani sündmustik ja tegelaste saatus põimub tihedalt läbi ajalooliste sündmustega. Viimased on teoses nagu sõlmpunktideks, milleni paratamatult viib romaani eelnev tegevus.

„Punaste nelkide” peategelaseks on noor haritlane Paul Riuhrand. Ta põlvneb töölisperekonnast. Pauli isa on langenud 1924. a. detsembriülestõusu päevil ja poeg näeb enda ees ühtainsat eesmärki — jätkata isa võitlusteed. Paul on antud meile sümpaatsena. Ta on arenev kuju, kes küpseb ja karastub võitluse käigus. Uhke, paindumatu ja sirgjooneline, niisugusena jääb ta meile meelde. Hästi on autoril õnnestunud kujutada Pauli vahekorda ema ja õe Hiljaga. Siin on kõik usutav, õrn ja liigutav, eriti vahekorras emaga. Õe suhtes on Paul pisut hoolimatam.

Ometi on tekkinud Pauli kuju suhtes ka pretensioone ja kahtlusi. Romaani esimestel lehekülgedel, sõjaväelistel kordusõppustel, tundub Paul meile igapidi teadliku noorukina. Talle on otsekohe

selge saksa kindrali käigu eesmärk, ta määrab kergesti kindlaks Espe olemuse ja mõtleb kõigiti nagu küps võitleja. Seepärast tundubki lugejale liialt erinevana teine kohtumine Pauliga vagunis, kus sõidab Tammemägi. Kui Paul eespool ei arutleks nii teadlikult vanamehelikult, siis oleks kõik siingi korras. Aga nüüd tundub Pauli naiivsus ja üleemeelik pealetükkivus imestamapanevana.

Kirjanik ei ole tahtnud Paulist teha valmis karakterit. Paul peabki arenema, oma esialgsest tormakusest, tuisupäisusest ja ebateadlikkusest jagu saama. Kuid autoril pole igakord seda arenemist õnnestunud loomulikuna esitada. Tundub, et Paul areneb kuidagi umbropsu, aga mitte pidevalt. Raske on uskuda sellest Paulist, kes romaani esimestel lehekülgedel on nii teadlik, kes hiljem kogu romaani jooksul peaks kasvama ja arenema, kes täiendab oma teadmisi Tammemäe kogemustest ja marksistlikust kirjandusest — raske on uskuda, et enne revolutsiooniliste sündmuste hargnemist Eestis võiks ta tulla mõttele põgeneda Nõukogude Liitu. Võidakse vastu väita, et Paul oli mahajäetud kolkas ja langes pessimismi. Aga Paulil olid ju pidevad sidemed keskustega, ta tegutses ise provintsilinnakese revolutsionääride ringikeses ja peale selle — aprillikuus oli kindlasti ometi teatud tundemärke kujunevast revolutsioonilisest situatsioonist. Raske on uskuda, et Paul sel ajal, vahetult enne revolutsioonisündmusi, millal ta käitub juba tõelise, küpse revolutsionäärina, võiks tulla niisugusele kavatsusele.

Lugu lendlehepakiga ei ole nii tähtis ja võiks olla ka usutav, kui järgnev Pauli rabelemine selle kättesaamiseks ei kujuneks janditaoliseks. Liiga primitiivsena tundub see võte Pauli tormakuse ja ebaküpsuse tõestamiseks.

Üldiselt aga on Paul meeldejääv kuju nagu temaga tihedalt seotud Rutt Kändki. Rutt on arstiteaduskonna üliõpilane, professor Kännu tütar. Hoolimata puhtkoodanlikust miljööst, mis teda ümbritseb, saab Rutist kergesti teadlik võitleja-revolutsionäär. O. Utt on siinkohal avaldanud arvamust, et Ruti „kuju kannatab teatava lihtsustamise ja linearsuse all” ja tema nii kerge ümberkasvamise pole päris usutav. Niisugune mulje Rutist pole siiski domineeriv. Ja kui me sügavamalt kaalutleme, tuleme järeldusele, et autor oleks pidanud end kordama, kui ta oleks kujutanud ka Ruti ümberkasvamise protsessi. Viimast on näidatud ju reljeefselt vana professor Kännu juures, kes on tugevamate, juba sissejuurdunud kodanlike eelarvamustega inimene. Tema puhul saab kogu ümberkasvamise parema väljenduse. Ruti kui noore inimese juures on aga kõik eespoolnime-tatu valutum ja loomulikum.

Ka Rutt on aus, avameelne ja arenev karakter. Ta on põhimõtte-kindel ja leppimatu oma vaadetes ega paindu oma auväärse isagi seisukohtade ees ning vaidleb neile julgesti vastu. Ruti nooruslikul innustusel ja otsustavusel on kindlasti oma koht professor Kännu ümberkujunemises.

Romaani kõige paremad ja kindlasti kõige meeldejäävamad leheküljed on pühendatud Pauli ja Ruti armastusvahekorrale.

Meenutagem kas või nende esimest kohtumist. Kui lüüriline, loomulik ja lihtne siin kõik on! Kirjanik on Rutti ja Pauli ikka näidanud looduse taustal, kriipsutades sellega alla nende tunnete puhtust ja siirust.

Ka Ruti ja Pauli nägelemised ja vaidlused, solvamised ja jonn on meisterlikult edasi antud. Tuletame meelde Ruti küllasõitu Pauli juurde ja seda, kuidas solvunud Rutt teeskleb magamist. Alles väike hiireke, kes krõbistab paberites, saab nende lepitajaks. Kui lihtne, usutav ja õige see on!

Kõik Ruti ja Pauli armastust kujutavad leheküljed on südamlilikud ja ilusad. Ainult üsna romaani lõpus, Ruti haigevoodil, räägib Paul natuke deklaratiivselt. Siingi ootaks temalt suuremat õrnust.

Läbini tuntud ning selge on autorile Robert Kännu karakter Maast madalast üles kasvatatud „kristlikus sõnakuulmises ja austuses ülemate vastu”, ei saanud temast ometi orjalikku lõmitajat kodanluse ees. Kuid Robert Känd ei kasva ka võitlejaks. Ta on erapooletu teadlane, ainult teadlane, kes tahab unustada ühiskondliku elu ja mitte tegelda poliitikaga.

Kuid revolutsiooniliste murrangusündmuste aeg sunnib kõiki asuma kindlale seisukohale. Siis selgub, kelle poolt on kultuuriinimesed, nagu asetasküsimuse Gorki. Robert Kännu ümberkasvamine toimub elu enda sunnil. Esimeseks tõukeks on Ruti, professori tütre otsustav väljaastumine isa erapooletuse vastu. Töölistmajja kogunenud rahvahulga laialiajamisel saab professori auväärne isikus inetult kannatada. See näitab talle, et kõrgemal ühiskonnast ei saa keegi seista ja et temagi pole puutumatu. Esialgu näib professor Kännule, et tema üksi on süütult kannatanud kodanluse repressioonide tõttu. Kuid järk-järgult hakkab ta elunähtusi sügavamalt mõistma. Ühiskondlik-poliitiline elu huvitab teda üha rohkem ja rohkem. Soome valgekaartlaste toetamisest keeldub ta juba täiesti teadlikult. Viimased professor Kännu illusioonid purunevad tema käiguga peaministri ja presidendi juurde. Leidmata neilt kaitset laimu eest ja mõistes nende rahvavaenulikkust, tunneb Känd end nüüd seotuna kogu rahvaga, tema kannatuste ja võitlusega. Oleksime soovinud näha siiski veel sügavamalt professor Kännu tunnete, mõtete ja veendumuste kujunemist. Paiguti on märgata pisut kerget ülelibisemist ühest või teisest mõttest.

Romaani lõpul jääb Känd eemale revolutsioonilistest sündmustest ja langeb teatud määral tagasi oma kahtlustesse ja resignatsiooni. Aga ometi on just professor see, kes mõistab, et nõukogude inimeseks ei saada kergesti, et see on valuline ja aeganõudev protsess. Sellel teel on komistamisi ja kukkumisi, kuid eesmärki visalt silmas pidades jõutakse ometi sihile — nõukogude inimese avarale teele. Loodame, et sinna jõuab ka professor Känd.

Doktor Milistver on üsnagi teadlik võitleja, kes karastub praktilises tegevuses. Elu ja Tammemäe abi annavad talle võitlejajulgust ja -visadust. Milistveri suhted Asta Härmiga jäävad selle

romaani piirides segaseks, aga loodetavasti selgub siin paljugi teises osas.

Omapärane on Rautami kuju. Tammemäe ütluse järgi on ta põhimõtteline opositsionäär ja võib sellena kahju tuua, kuid ometi on teda kujutatud ilmse sümpaatiaga. Tema teravmeelsused nõelavad nagu herilased peenutsevat kodanlaste seltskonda. Rautamit ja tema teravmeelsusi on väga elavalt kujutatud.

Piiberi puhul tuleb ilmsiks Semperi tugev satiirikupale. Piiber on inimene, kellel pole kindlaid põhimõtteid. Ta on nagu rohulibleke tuules: kord paindub värisedes siia poole, kord sinna poole. Piiber peab end suureks opositsionääriks. Ta „radikaalne” tegevus on suunatud kohviku ortograafiliselt vigase hinnakirja vastu. Ta kirjutab artiklikesi, kus nõuab nende „tõsiste puuduste” kõrvaldamist.

Piiberi kuju iseloomustab autor kõige paremini stseenis Kändude kodus, kus Rutt tõstab klaasi Gorski terviseks: „Paul ja Rautam olid püsti tõusnud ja löid Rutiga klaasid kokku. Piiber kergitas ennast toolilt vaksavõrra üles, samavõrra ka oma klaasi laualt, maitsets tilga likööri ja võttis kohe jälle istet.”¹

Teineteist täiendavalt on antud Bella ja Villem Kits, kõige reaktsioonilisema kodanliku intelligentsi esindajad. Bella, tõeline kodanlik daamike, püüab end igati ülespoole upitada ja endale tähelepanu tõmmata. Õigesti on autor rõhutanud Bella välist ilmet, ta riietust, ta põlglikke suunurki. Bella välimus on võtmeks tema siseelu mõistmisel.

Villem Kits on tüüpiline dekadent, kes põlgab oma rahvast ja õhkab tema raske, neetud saatuse üle. Villem Kits lömitab kõige lääneliku, eriti inglispärase ees.

Kirjanik ei jäta puudutamata ka kapitaliste ja kodanlikke võimumehi. Kõige paremini on neist kujudest õnnestunud vana Vinnal. Ta on üsna tagasihoidliku kaliibriga kapitalist, kes igakord ei oska kohaneda uue poliitilise olukorraga ja satub oma „võitluskaaslaste” naeru alla. Selle-eest on ta aga osav manööverdama tööliste ees.

Vana ja noor Vinnal esindavad romaanis kaht kapitalistitüüpi. Ühed sarnaselt vana Vinnaliga püüdsid hea näo ja ilusate sõnade katte all töölistest viimase välja pigistada. Teised, nagu noor Vinnal, püüdsid sama saavutada karmi sõjaväelise korra ja repressioonide abil. Vana Vinnali kuju on õnnestunud autoril just sellepärast, et temas kõigest hoolimata on nähtud ikkagi inimest, mitte aga kapitalisti pahede kontsentratsiooni. Vinnalil on oma mõtted ja tunded, unistused ja kalkulatsioonid, mille ajal ta tegutseb. Ta ei ole lihtsalt kiskja kiskjalikkuse pärast. Vanal Vinnalil on oma kired ja soovid, mis teevad temast kiskja, kuigi peidetud küünistega. Inimlike tunnete riismetest vanas Vinnalis annab tunnistust pojale äri kinkimise stseen.

¹ J. Semper, Punased nelgid, Tallinn 1955, lk. 124.

Väga palju eriarvamusi on tekitanud presidendi ja peaministri kujutamine romaanis. Siin on autor kasutanud teravat satiiri ja muutnud need ajaloolised isikud naeruväärseteks oma lühinägelikkuses ja nürimeelsuses. Kirjanikul on Kännu presidendi juures käimise aluseks konkreetne, tõsieluline materjal. Presidendi jutt, ta keeleteaduslikud jaburdused on edasi antud peaaegu täpselt.

Kuid teiselt poolt avaldatakse arvamust, et Semper on kõrvale kaldunud ajaloolisest tõepärasusest ja neid kodanlikke tegelasi liialt karikeerinud. See on juba tõsine ja raske süüdistus. Kui see on õigustatud, siis kindlasti sellepärast, et Semper on teinud presidendi kuju suhtes liiga suure üldistuse. Lugejale jääb mulje, et president on pururumal, arulage vanamees. Kindlasti mõnes suhtes oligi ta niisugune, aga kas on õige teha vaenlast nii rumalaks? Selles episoodis, mille annab kirjanik, võib kõik õige ja omal kohal olla, aga kui me antud tegelast rohkem ei kujuta, siis jääb kehtima selle ainsa episoodi mulje. Ka vaenlast peab kujutama ausalt. Mida ausamini me teda kujutame, seda selgemaks saab tema rahvavaenulik olemus. Teatud määral on Semper sellest põhimõttest kõrvale kaldunud.

Tööliste kujudele pole romaanis erilist tähelepanu pööratud. Siin ei saa autorile midagi ette heita, sest tema eesmärk on teistsugune: intelligentsi elu kujutamine. Tööliste kujud on kolme eri tööliiki esindajaiks: teadlik võitleja Vardja, reetur Voorep ja väikekodanlikele mõjudele vastuvõtlik Mihkel Saar.

Tööliste kujudega võiks tinglikult siduda ka Pauli õe Hilja ja Anatoli Espe kujud. Hilja Riihkrand on lihtne tüdruk, kelle arenemisele ja olemasolulegi keegi vaevalt tähelepanu pöörab. Isegi ema eelistab Hiljale Pauli. Ometi on Hilja täis elujõudu ja visadust. Temas on palju loomulikku arukust ja tublidust. Hilja on pidevalt arenev kuju, ja seda kuju tuleb hinnata. Hilja puhul on autoril tagasihoidlike pintsliõmmetega õnnestunud maalida meelde jääv kuju.

Anatoli Espe suhtes ei saa märkimata jätta tema energilisust ja hoogsust. Üldiselt on Espe olemus jämedakoeline ja lihtne ning jätab usutava, sügava mulje.

Romaanis on antud ka teadliku võitleja parteilase kuju — see on Tammemägi. Ta on elukutseline revolutsionäär. Tema tegevusest kuuleme üsna vähe — selles on autor õigesti edasi andnud parteilase konspiratiivsust sel ajal. Kuid Tammemägi kui inimene ei tarvitse lugejale ometi konspiratiivseks jääda. Nii see aga paraku on. Otse uskumatu: lugeja näeb Tammemäe ideelisust, tema veendunud kommunisti mõtteid, inimest aga mitte. Nii ei saaks Tammemäe kuju ebaõnnestumist sugugi varjata partei illegaalse olukorra taha. Ka väheste joontega võib kirjanik anda elava ja õnnestunud kuju, mille kohta võib tuua näiteid samast romaanistki (Piiber, Hilja, Rautam).

Tammemäe kuju on ebaõnnestunud just sellepärast, et autor on teinud temast ideede ruupori ja direktiivi teiste tegelaste jaoks.

Tammemägi peab kehastama kommunistlikku parteid ja selle juhtivat osa töörahva võitluses. Pole aga sugugi lihtne kujutada kogu kommunistliku partei poliitikat ja taktikat ühe tegelase kaudu. Kui seda, ometi püütakse teha, siis jääb paratamatult vähe ruumi kirjandusliku kuju kui niisuguse väljatöötamiseks. Seepärast ongi Tammemägi Semperil üsna veretu.

Tahtmatult tekib mõte tõmmata paralleeljooni näiteks Tammemäe ja partorg Muuli („Valgus Koordis”) vahel. Ja olgugi nende eksisteerimistingimused erinevad, on ometi nende kujude juures märgata üht ja sedasama stampi: inimest näeme neis väga vähe, palju enam aga alasti ideed.

Kui vaadelda ajalooliste sündmuste kujutamist romaanis, siis siin on küll rohkem ebaõnnestumisi kui õnnestumisi. Romaani algusosas võib ajalooliste sündmustega — kindral Halderi käik Eestisse, Balti nädal, Nõukogude väeosade vastuvõtmine — üldiselt rahule jääda. Kõigist eespoolnimetatud sündmustest võtavad osa romaani tegelased. Hilja tunnete ja elamuste peeglis on näiteks ilusasti antud Nõukogude väeosade vastuvõtt.

Kuid kurvem on lugu romaani lõpuosas toimuvate kõige tähtsamate ajalooliste sündmuste kujutamisega. Need on ju antud õigesti, aga Siin langeb kirjanik välja oma üldiselt elava fabuleerimisoskusega stiilist. Lehekülgede kaupa loeme kuiva konstateerimist, sündmuste protokollimist või õõnsat ja tühisõnalist ülespuhumist. Sellest on kahju, aga ometi on see nii. Valus on lugeda selle üldiselt huvitava raamatu viimaseid ebaõnnestunud peatükke.

Tundub, et kirjaniku peamine viga ajalooliste sündmuste kujutamisel on sündmuste eraldamine romaani tegelastest. Sündmused toimuvad nagu omaette, tegelased elavad hoopis omaette ja eraldi. Me ei kuule peaaegu midagi tegelaste meeoludest, mõtetest, tunnetest nende tähtsate sündmuste päevil.

Autori stiil on järsult kuiv ja ajalehelik. Toome näite:

„Valimistest võttis rahvas osa ennenägematult rohkel arvul. Ei agitpunkte, selgitavaid brošüüre ega vilunud agitaatoreid, isegi aega valimiste ettevalmistamiseks oli olnud üsna napilt. Ja ometi, rahva poolehoid Töötava Rahva Liidu saadikukandidaatidele, sellele uuele vahetusele, kelle sotsialistlik, Nõukogude-sõbralik meelsus teadmata polnud, oli nii soe ja üksmeelne kui ei ühelegi saadikukandidaadile eelmistel Riigivolikogu valimistel.”²

Kohtame siin arvukalt ajaleheartiklite sõnu, mida võime lugeda valimiskampaaniate ajal. Olgu ajalehekeelega kuidas on (sest see on juba isegi saanud halva ja kuiva stiili sünonüümiks), aga kirjandusliku teosesse niisugused sõnad ei kõlba.

Niisuguseid näitekatkendeid võiks tuua üsna palju. Õigemini tuleks tunnistada, et välja arvatud üksikud elavamad lõigud, on kogu revolutsioonilisi juunipäevi kujutav osa väga sarnane reportaažile. Paatoslikud ja ülespuhutud sõnad, mis arvatavasti peaksid

² J. Semper, Pünased nelgid, lk. 376.

tekitama sügavamaid muljeid, ei veena meid ja tunduvad võltsidena.

Revolutsiooniliste sündmuste kujutamine Tartus on mõnevõrra elavam, sest siin kohtame tuttavaid tegelasi (Hilja, Saar, Milistver jt.). Aga neidki peatükke ei saa pidada kuigi õnnestunuks.

Johannes Semperi üheks tugevamaks küljeks on kahtlemata oskus luua karaktereid. Siinjuures on kirjanikul oma maneer. Ta annab meile tegelaskuju iseloomustuse sageli välise külje näitamise teel. Meenutagem siin Bellat, Rutti, Rautamit. Muidugi ei jää välimuse kirjeldamine tegelase ainsaks iseloomustuseks. Tuleb aga siiski tähendada, et sel iseloomustamise komponendil on Semperi juures suurem osa kui mõne teise kirjaniku puhul. Semper asetab oma tegelased mitmesugustesse olukordadesse, mis peavad avama karakteri (vana Känd, Piiber). Ka keelt on rakendatud tegelaste iseloomustamiseks ja paiguti väga meeldejäävalt (Rautam)

Tegelaste psühholoogiat ja sisemaailma näitab autor vähem ja selles osas on teoses mõnel puhul puudujääke. Üks tegelastest, kelle sisemaailma valgustamine on tugevam, on kindlasti vana Vinnal.

Autori tugevaks küljeks on ka hea detailide valik, mis muudab karaktereid, olukordi ja sündmusi konkreetsemaks. Olgu siin veel kord välja tõstetud juba kriitikas varem rõhutatud detail — Vinnal arvestab oma sissetulekuid kroonides, väljaminekuid sentides. See on õnnestunud ja tüüpiline detail, mis väga palju aitab kaasa Vinnali olemuse mõistmiseks. Häid detaile on teoses mujalgi, näiteks Ruti-Pauli vahekorra kujutamisel.

Teose tegelaste kujutamisel on nendest lahutamatu ka nende töö ja tegevus. Sellele on Semper liiga vähe tähelepanu pööranud. Inimese tõeline olemus avaldub ju kõige selgemini töös ja seepärast oleks iga tegelane meile lähedasem ja mõistetavam seoses tema tegevusega. Semperi romaani üheks puuduseks ongi see, et tegelaste tööst kuuleme väga vähe.

Romaani kompositsiooni võib lugeda huvitavaks ja tihedaks. Kirjanik jutustab meile teatud osa tegelase elust-saatusest. See on nagu ringike, millele järgneb eelmisega seoses olev teine ringike — teiste tegelaste ja nende eluga. Nii järgneb arenevas gradatsioonis kogu romaani süžee, aga ka tegelased, olukorrad. Kahju ainult, et romaani viimased peatükid reast välja langevad: siin ei näe enam — piltlikult väljendudes — kogu eelneva ja järgnevaga tihedalt läbipõimunud ringikesi, vaid hoopis üsna eraldiseisvaid kastikesi revolutsiooniliste sündmustega.

Romaani lõpplahendus ise on aga õnnestunud. Meile jääb optimistlik, lüüriline, lootusrikas mulje ja usk ilusasse tulevikku. Leidlikult on antud lõpplahendus Ruti tervenemislootuse kaudu.

Rääkima peaks veel ühest Semperi omapärasest võttest: kujutada ja selgitada mitmesuguseid olukordi ja seisukohti küsimustevastuste kujul. Niisugust võtet esineb üsna sageli ja omamoodi muudab see teose leheküljed elavamaks. On ainult üks oht: autor

ise jääb niisuguste küsimuste-vastuste puhul nagu kaugemale ja kaotab otsese kontakti toimuvaga. Lugeja aga tahab tunda igast sõnast ja lausest autori oma mõtteid, autori oma seisukohta. Semperi arutleva ja asjaliku tooni juures kipuvad viimased momendid varju jääma, ja see ei tule kirjanikule kasuks.

Kokku võttes võib öelda, et Semperi romaan „Punased nelgid” on esimeseks nõukogude ajal ilmunud romaaniks kodanliku Eesti elust. Kirjanik on kujutanud murranguliste sündmuste perioodi. Ometi ei ole teose peamiseks väärtuseks nende sündmuste edasiandmine. Semperi teos „Punased nelgid” on kõige hinnatavam intelligentsi elu käsitleja. Me saame hea maalingu vana intelligentsi kihistumisest, erinevate suundade võitlusest ja uue, terve intelligentsi kasvamisest. Me näeme ka kodanliku intelligentsi müüdavust ja kõdunemist, tema rahvavaenulikku olemust.

Peamiseks puuduseks romaanis on revolutsiooniliste sündmuste ebaõnnestunud, protokollistiililine kujutamine, millega kaasneb vastavate peatükkide nõrk seos kogu teosega. Ka ei saa leppida Tammemäe kujuga. Teatud kujude puhul võib märgata psühholoogilist pinnapealsust. Samuti tahaks näha autori suuremat kaasa-
elamist kõigele toimuvale.

Tuleb hinnata Semperi julgust asuda selle raske ajajärgu kujutamisele. Kõige soojemalt jääb romaanist hinge kajama Ruti ja Pauli puhas armastus, aga ka vana Känd oma ümberkasvamise protsessis.

Kirjanik on andnud ilmeka pildi nõukogude intelligentsi eelkäijate elust ja võitlusest, mille sümboliks on kaunid lilled — punased nelgid.

НЕКОТОРЫЕ МЫСЛИ О РОМАНЕ И. СЕМПЕРА «КРАСНЫЕ ГВОЗДИКИ»

Р. Крустен

Кружок эстонской литературы и фольклора.

Руководитель доц. Ю. Кяосаар

Резюме

В работе содержится рецензирующий обзор книги И. Семпера «Красные гвоздики».

В романе Семпера рассматривается в основном судьба интеллигенции до и во время революционных июньских дней 1940 г. Главным героем романа является выходец из простой рабочей семьи Пауль Риухкранд, который в течение романа развивается и вырастает в зрелого революционера. В общем этот характер писателю удался хорошо, он привлекает своей простотой и прямолинейностью. Но в некоторых случаях чувствуются недостатки в логике развития Пауля. С Паулем связана Рутт, дочь профессора Кянда. Страницы, посвященные любви этих двух молодых людей, являются несомненно лучшими в романе. Критика упрекала Семпера в том, что Рутт перевоспитывается слишком легко. Автор данной статьи находит, что такой упрек не оправдан. Перевоспитание Рутт, как человека молодого, могло действительно пройти безболезненно и гораздо легче, чем, например, перевоспитание ее отца. Недаром автор так обстоятельно показывает процесс формирования профессора Кянда. Местами это удачно показано, но иногда повествование скользит по поверхности. Из остальных действующих лиц романа выделяются своей выразительностью образ старого капиталиста Винналя, а также образы буржуазных интеллигентов Пийбера, Китцов и Раутама. Образ Винналя особенно ценен, так как Семпер здесь исчерпывающе освещает внутренний мир капиталиста.

Разногласия возникали по поводу изображения президента буржуазной республики. Портрет, данный автором, показывает его как невежественного старика-идиота. Возможно, что писатель в изображении врагов попал на путь большего переувеличения, чем следовало.

Автор статьи считает неудачным также образ революционера Таммемяги. Он — лишь носитель идеи; его образ, лишенный литературно-художественной характеристики, не представляет ценности.

В первой половине романа Семпер вполне удачно показывает исторические события; последние же главы, в которых описываются июньские дни, являются самыми слабыми в романе. Писатель излагает революционные события в стиле протокола или репортажа, в силу чего эти главы теряют эмоциональное влияние на читателя.

Главным достижением романа являются удавшиеся характеры и мастерски построенная композиция. Роман «Красные гвоздики» ценен как изображение жизни буржуазной интеллигенции. Мы видим в романе также развитие и формирование новой интеллигенции.